

tussen

Duin & Dijk

Themanummer

Smient

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19

2020

Smienten in de Zeevang

In geen enkel gebied in Noord-Holland verblijven 's winters zo veel smienten als in de Zeevang.

● Zeevang, langs de Klemweg. Foto: Piet Zomerdijk.

Gebiedsbeschrijving

Op hun jaarlijkse trektocht vanuit het hoge noorden treffen smienten in de Zeevang een ideaal landschap. Het veenweidegebied tussen Edam en Hoorn, dat grotendeels wordt omsloten door de Beemster en het Markermeer vormt voor de smienten een optimaal gebied om de wintermaanden door te brengen. De Polder Zeevang bestaat uit een netwerk van vochtig, intensief en matig intensief beweid grasland, dat grotendeels bestaat uit 1 tot 1½ km lange stroken die worden afgewisseld met een netwerk van ondiepe sloten die tot acht meter breed zijn. Binnen de polder is 1400 ha in agrarisch gebruik met weidevogelbeheer en bijna 300 ha is eigendom van Staatsbosbeheer. Het gebied kenmerkt zich door een grote openheid, omdat riet, bomen en struiken vrijwel ontbreken. De stand van het grondwater is hoog, waardoor de grasgroei in het voorjaar laat op gang komt. In het gebied ligt een wegnnet dat de lintdorpen

Warder, Middelie, Hobrede en Kwadijk met elkaar verbindt. Het gebied is daardoor buitengewoon geschikt om smienten, van nature schuwe vogels, goed te benaderen omdat ze in de loop van de winter gewend raken aan de verkeersbewegingen tussen de dorpen en zelfs aan fietsers en voetgangers die hun hond uitlaten. De grootschaligheid en relatieve rust in het omvangrijke gebied (door het jachtverbod en beheerovereenkomsten) maken het bovendien een van de aantrekkelijke gebieden van ons land, waar smienten ook overdag kunnen foerageren. Vermoedelijk is dat de voornaamste reden dat de smient een zeer talrijke overwinteraar is in het gebied, met in de beste jaren maxima van ruim 60.000 vogels.

Seizoensverloop

In oktober zijn zo'n 17.000-27.000 smienten aanwezig en in november wordt meestal de piek bereikt met aantallen tussen 29.000 en 54.000 vogels (max. 64.500). Van

december-februari liggen de aantallen meestal op een relatief constant lager niveau (17.000-45.000) en in maart zijn er vaak al wat minder.

Aantallen en ontwikkeling

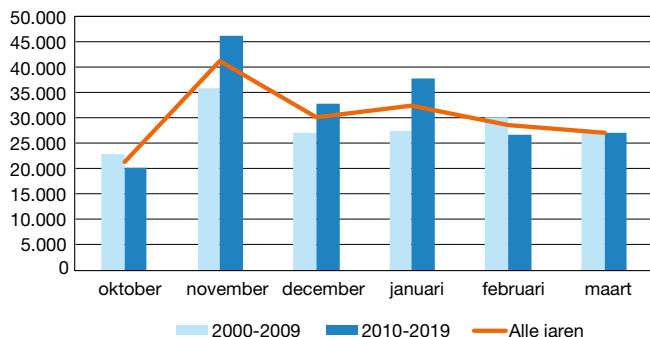
In Figuur 2 zijn de maximumaantallen weergegeven voor de maand november gedurende de laatste 20 jaar. Na een piek in 2003 van meer dan 50.000 vogels trad een daling op gedurende de jaren 2004-2012 met maxima tot rond de 30.000. Daarna volgde geleidelijk weer een stijging tot bijna 70.000 vogels in 2018. Het laatste teljaar 2019 laat weer een neerwaartse lijn zien. Koude winters van 2008 en 2010 zorgden voor lage aantallen.

Predatoren

Het grote aantal smienten trekt ook roofvogels aan. Tijdens de KNNV-vogeltellingen van de afdeling Hoorn/West-Friesland waren tussen oktober en eind maart (2000-2019) telkens drie tot zes slechtvalken actief in het gebied. Verder is door

● *Figuur 1. Gemiddelde aantallen smienten in de Zeevang per maand voor twee decennia.*

de aanwezigheid van enkele haviken en 20-40 buizerds een goede vluchtweg naar de nabije brede poldersloten voor smienten van levensbelang. Door het netwerk van brede sloten kunnen de smienten in het gebied blijven en worden ze niet gedwongen alleen 's nachts te foerageren en overdag uit te wijken naar veiliger water.

Invloed van vorst

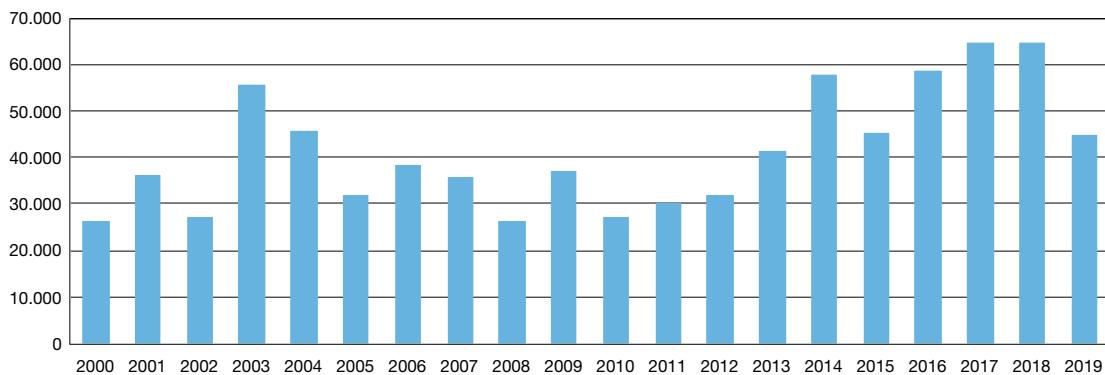
Bij het invallen van de vorst verandert het waterrijke landschap. De meestal niet meer dan een meter diepe sloten vriezen zelfs bij matige nachtvorst al snel dicht. De veilige haven, waar smienten overdag kun-

nen foerageren, wordt plotseling een gevaarlijke verblijfplaats. Ze worden dan gedwongen een andere strategie te kiezen. Bij lichte vorstperioden verzamelen ze zich met duizenden nog rond open windwakken. De gebruikelijke groepen van 50 tot 400 smienten groeien aan tot dichte groepen van 4-5000 vogels. Bij strengere of langdurige vorst vriezen alle sloten van de Zeevang dicht. Omdat het open water is verdwenen, verplaatsen de smienten zich dan massaal naar de kwelsloten aan de rand van de polder en de grotere tochtsloten in de Beemster, die voor een deel met grasland omgeven zijn. Deze sloten

vriezen door de grotere waterdiepte minder snel dicht. Op een betrekkelijk klein oppervlak op en langs de sloten kunnen zich dan meer dan 10.000 vogels verzamelen. Ook het nabijgelegen Markermeer is dan een voor de hand liggend toevluchtsoord.

Bij nog strengere vorst vriezen ten slotte ook de tochtsloten in de Beemster en grote delen van het Markermeer dicht. Dan blijven als uitwijkplaats alleen nog enkele diepere plassen over, waar in het verleden zand werd gewonnen, zoals de Ursemmerplas en delen langs de vaarroutes over het Alkmaardermeer. Tijdens de strenge winter in 2010 werden op de Ursemmerplas overdag 20.000 smienten geteld, voor een groot deel afkomstig uit de Zeevang. Alleen 's nachts wordt er dan nog gevoerd op de weilanden in de Zeevang. Bij extreme vorst en veel sneeuwval trekken de meeste smienten zuidwaarts, richting de Zeeuwse wateren en Frankrijk.

Ben Pronk
benpronk1955@gmail.com

● *Figuur 2. Aantal smienten in de Zeevang in november 2000-2019.*